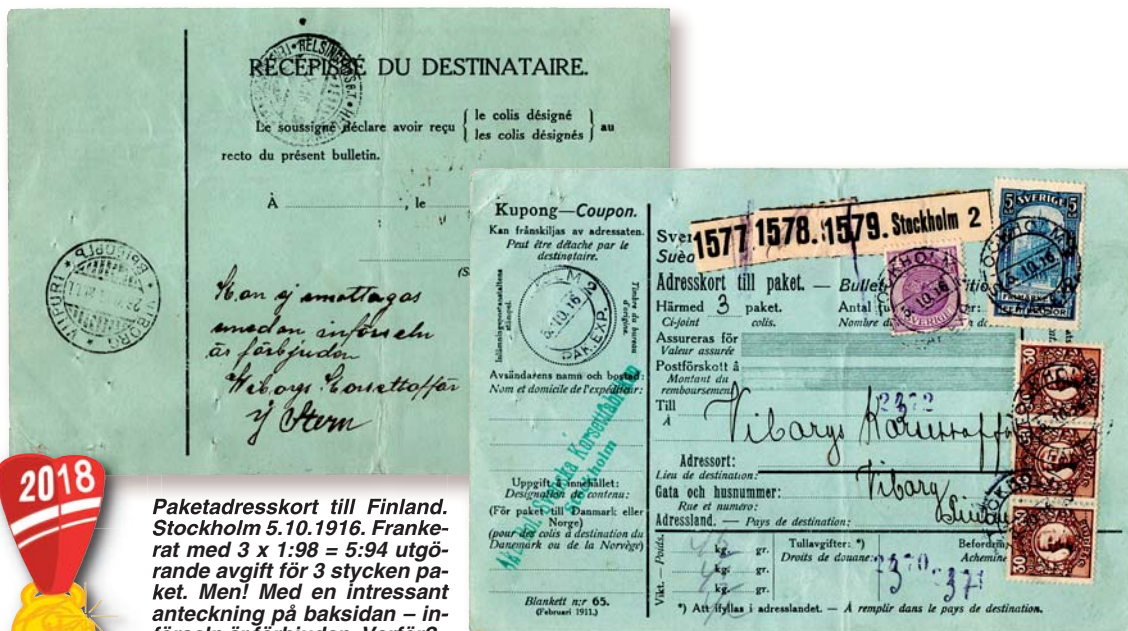

Från en byrålåda till Transvaal!

**Paketadresskort till Finland. Stockholm 5.10.1916. Franke-
rat med 3 x 1:98 = 5:94 utgö-
rande avgift för 3 stycken pa-
ket. Men! Med en intressant
anteckning på baksidan – in-
förseln är förbjuden. Varför?**

**FÖRSTA PRIS
i Nordisk Filatelis
berättar-tävling**

av Arne W. Johansson

Här får vi följa författarens resa genom filatelins förtrollande värld – som började i en byrålåda. Än är resan långt ifrån slut, men den har bland annat tagit honom till Transvaal, och gett honom en inblick i den mystiska finska korsettbranschen!

Aret var 1955. Jag var 9 år. Av ren nyfikenhet råka-
de jag dra ut en låda i mi-
na föräldrars gamla klaffbyrå.
Och vad hittades där? Jo där
låg min mors anspråkslösa lilla
frimärkssamling från omkring
år 1930.

Det var egentligen inte fri-
märkena i sig som tilldrog sig
det stora intresset. Som redan
då väldigt intresserad av matte

och siffror i allmänhet, var det
de höga portona som återfanns
på märkena som var väldigt fas-
cinerande! Det handlade näm-
ligen om de tyska märkena som
utkom under den s.k. hyperin-
flationen under senare delen
av 1923. Det fanns ju märken i
valörer som 50 miljoner mark,
och till och med valörer med 10
siffror – d.v.s. miljarder mark.

Alltnog – det fanns inte bara

sådana tyska märken – utan
även en del svenska. De flesta
medaljongmärkena (utom för-
stås 55 och 80 öre) återfanns i
samlingen. De tyckte min mor
var fina.

Den första lilla dyrgripen vill
jag minnas var ett tresidigt
grönt Delaweremärke som vär-
derades till 1 kr enligt Lilla Fa-
cit 1956 – som ganska omgåen-
de hade inhandlats. Detta mär-

ke vårdades ömt! Omslaget på Lilla Facit var ju närmast poetiskt vackert:

En liten gubbe med förstoringsglas och texten "Ljusa stunder under mörka kvällar!"

Vilken vacker beskrivning av filatelin som hobby under vinterhalvåret!

Började med England med kolonier

På den här tiden var ju i princip hela skolgården full av medlemmar i FIB:s frimärksklubb – förmodligen den allra största genom alla tider. Det samlades, köptes och byttes – men naturligtvis var det inte frågan om något mer systematiskt samlande.

Denna systematik tog sin början hos mig när vår svensk-lärare i realskolan gav oss olika ämnen att hålla föredrag om. Ett ämne som jag tyckte var intressant var "Brittiska samväldets uppgång och avveckling" (eller var det rentav dess fall?).

Detta gjorde att jag började samla England och dess kolonier. Detta är ju ett enormt stort område. Men det gick ändå ganska så snabbt att plocka ihop ett ansevärt antal sådana märken. Snart visade det sig att de låga valörerna var jättebilliga – medan de högre var jättedyra.

Men det var ändå riktigt fascinerande att lokalisera sådana exotiska öar som Tristan da Cunha, Mauritius och en hel del andra. Det blev ett mycket lärorikt samlande, och det var i samma veva som många av de engelska kolonierna uppnådde sin självständighet!

Av förklarliga skäl tröttnade jag efter kanske två år på att samla England och kolonier. Jag tror att det till slut gick att byta bort hela rasket mot en nordisk samling – och mängden utgivna märken från dessa länder var ju på den tiden ganska begränsad och överskådlig.

Den legendariska Hedvig Skogh!

Hösten 1966 kom jag in på LTH (Lunds Tekniska Högskola) och började bekanta mig med den

Den legendariska frimärkshandlaren Hedvig Skogh i Lund – välkänd för många generationer av frimärkssamlare studenter.

na fantastiska och pulserande gamla lärdomsstad.

Redan första veckan var det ju närmast en nödvändighet att uppsöka adressen Gröne-gatan 9. Här huserade i en liten, trång men mysig affär den smått legendariska Hedvig Skogh. Det är nog en av de färgstarkaste frimärkshandlarna som Sverige skådat.

Det som hon hade att erbjuda och som då rönt mitt stora intresse, var svåra FDC från 1930- och 1940-talen. Men det var andra nivåer på prissättningen i förhållande till Facitkatalogen på den tiden än idag. Hon brukade i förmanande ton säga: "Är dom någorlunda snygga och i bra skick, så vill jag nog ha fullt Facitpris!"

Trots denna prissättning så blev det en hel del affärer gjorda. Det var alltid roligt att gå in i hennes affär för en prat-

stund – även om det inte alla gånger blev något köp.

Vill minnas att på den tiden var Kongress och Jubileum från 1924 mycket efterfrågade och närmast hårdvaluta. På sin höjd kunde hon gå ner till 80 procent av Facit för dessa märken. Idag ligger väl de priser som upp-nås för dessa märken runt 10 procent... Vart är vi på väg?

Samlingen finansierade ett bilköp

Så fortsatte samlandet av nordiska märken och även av FDC fram till 1972. Intresset för frimärken var lite i avtagande just då – mycket beroende på att kompisar i bekantskapskretsen bytte fokus till att samla konst – gärna litografier av kända gubbar som exempelvis Halmstadgruppen. Hade dessutom köpt en nästan ny bil – den tidens tuffa åk var en SAAB 99.

Lösenbelagt brev till sällsynt destination – Transvaal 1914.

➔ Det innebar att den svenska delen av samlingen såldes för att finansiera detta bilköp.

Det hade varit roligt att idag ha kvar en del av de hos Hedvig Skogh inköpta svåra FDC-breven med Profil Höger – men gjort är gjort.

Det blev ungefär tio år då samlandet av frimärken gick på en mycket svag sparlåga.

Nytändning!

Av en händelse hamnade jag någon gång under 1981/82 på en arbetsplats där många av ingenjörerna och ekonomerna var väldigt aktiva inom filatelin. Naturligtvis var det främst Sverige som samlades – men även ortsstämplor var ett område som intresserade.

Sedan denna tid har filatelin varit en väldigt prioriterad hobby. Framför allt har jag nu byggt upp en riktigt stor samling Sverige som omfattar perioden 1855–1973 – det vill säga fram till och med kung Gustaf VI Adolfs regeringstid. Allt detta finns samlat och dokumenterat i ett stort antal SAFE-album.

Förbjudna korsetter?

Ur denna samling skulle jag vil-

ja lyfta fram några objekt som reser ett antal frågeställningar, och som samtidigt också ger ett uttryck för då rådande värderingar och aktuell kunskap om sjukdomar och hur dessa skulle behandlas.

Handelspolitiska regler (tullbestämmelser) om vad som ansågs passande att importera vid den tidpunkt då de aktuella frimärkena kurserade, är en annan sak att titta litet närmare på.

Detta kan ju samtidigt föra med sig en debatt med samlare som har bättre kunskap än jag när det gäller dessa frågeställningar. Jag ser därför fram emot att de som kan kalla sig experter på respektive område, hör av sig eller kommenterar mina frågeställningar genom någon form av insändare i Nordisk Filateli.

Jag inleder med det paketadresskort som visas inledningsvis i denna berättelse, och som är frankerat med sammanlagt 5:94 och sänt till Finland 1916. Detta utgör kvittens för tre (3) stycken paket med den något udda taxan 1:98 per paket. Dessa har skickats innan singelvalören på 1:98 gavs ut. Det som är bra är att det använts

ett 5 kronor Posthuset – inte så vanligt på hel försändelse.

Men det som väcker min obehagliga nyfikenhet på denna försändelse är inte det rent filatelistiska eller posthistoriska. På baksidan finns nämligen en notering att paketen inte tilläts införas i Finland.

På den här tiden var ju Finland fortfarande ett storfurstendöme under Ryssland. Men varför i alla sina dagar skulle det vara olagligt att införa korsetter i Finland? Vilka värderingar kan tänkas ligga bakom ett sådant idag synnerligen korkat förbud – särskilt som mottagaren var Viborgs korsettaffär. Måste korsetterna således vara tillverkade i Finland – eftersom sådana uppenbarligen i sig var tillåtna att köpa och använda?

Ända till Transvaal – och kanske det enda?

Nästa exempel på udda objekt i samlingen är en liten klenod. För enligt Facit existerar inga försändelser till Transvaal under medaljongtiden. Det fina med detta brev är att det frankerats med endast 10 öre (skulle ha varit ett blått 20 öres) och därför blivit lösenbelagt där nere i Afrika.

Dessa lösenmärken verifierar ju till 100 procent att destinationen verkligen var Transvaal!

Hade desinfektion någon effekt?

Vill ta med ytterligare ett brev från medaljongperioden som väcker en del funderingar. Det handlar om ett s.k. epidemibrev. Det är från 1914. Det har åsatts den rektangulära stämpeln "DESINFEKTERADT".

Min fråga beträffande detta brev handlar om hur denna desinfektion gick till. Jag är ingen läkare eller bakteriolog, men mig veterligt så smittar kolera främst genom orenat och bakterieellt belastat avloppsvatten. Hade – om det nu handlade om kolera – sådan desinfektion någon större effekt? Eller var det en försiktighetsåtgärd mot and-

ra befarade smittsamma sjukdomar och epidemier?

Påminnelse om olycka

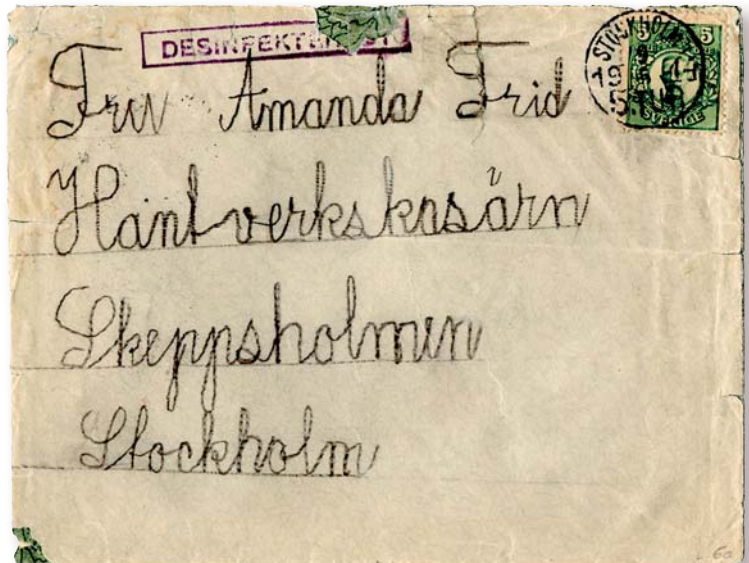
Denna odyssey bland intressant dokumentation i min samling Sverige vill jag avsluta med ett brev som speglar en allvarlig händelse 1954. Det som gör att denna händelse ligger särskilt väl förankrad i minnet är att jag själv då gick i andra klass i en skola belägen cirka 25 km söder om centrum för den aktuella händelsen.

Det handlar om den svåra olyckan natten till den 6 september 1954, då nattsnälltåget från Malmö till Stockholm spårade ur vid Rörvik. Rörvik ligger ungefär mitt emellan Alvesta och Nässjö på Södra stambanan. Vår skola låg strax öster om denna järnvägslinje, och det självklara samtalsämnet som vår fröken tog upp när vi kom till skolan denna dag, handlade om denna katastrof.

Är det inte egendomligt att ett litet oansenligt brev (Karlskrona 5.9.54) kan påminna om effekterna av denna händelse?

Inspiration i Nordisk Filateli!

Avslutningsvis undrar kanske

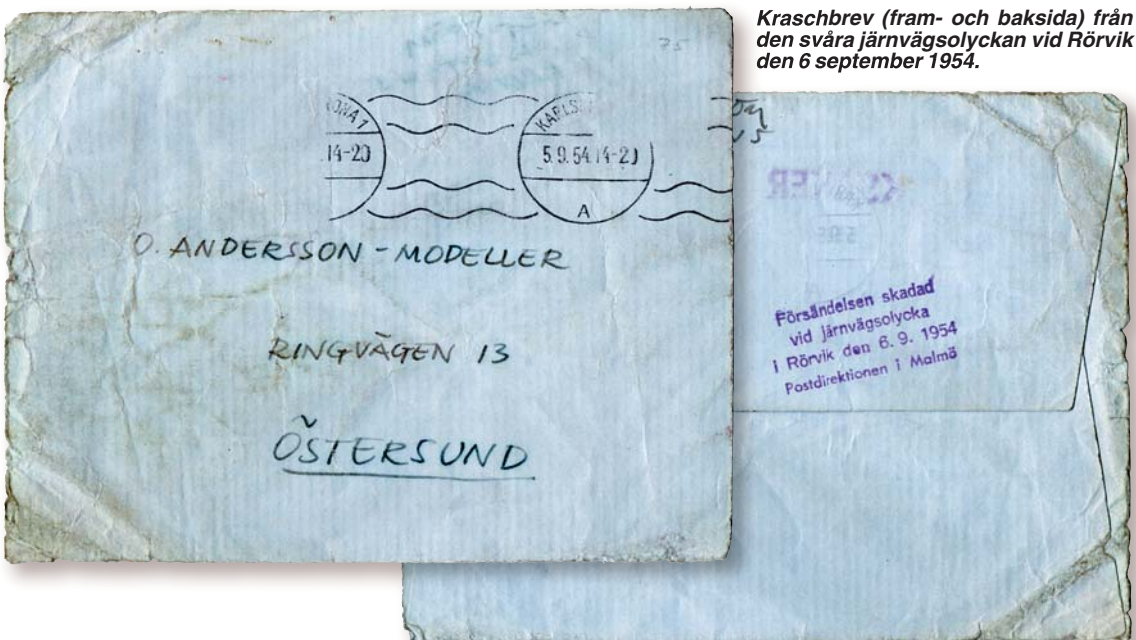
Epidemibrev från Stockholm 1914 (lokaltbrev). Varför – och hur – skedde desinfektionen?

läsaren av denna lilla berättelse, om jag för tillfället håller på med någon särskild fördjupande studie inom den svenska filatelin eller posthistorien.

Jo, en sak som jag just nu håller på med är att lägga upp en samling som beskriver hur Kugleposten 1936 förflyttade sig från Göteborg till Skansen i

Stockholm. Ambitionen är att försöka hitta så många stämpelar som möjligt från orter som passerades under resvägen.

Därför var den artikel som presenterades i Nordisk Filatelis decembernummer 2017 – ”Den spännande Kugleposten” – att betrakta som ”Gefundenes Fressen” för mig! □

Kraschbrev (fram- och baksida) från den svåra järnvägsolyckan vid Rörvik den 6 september 1954.